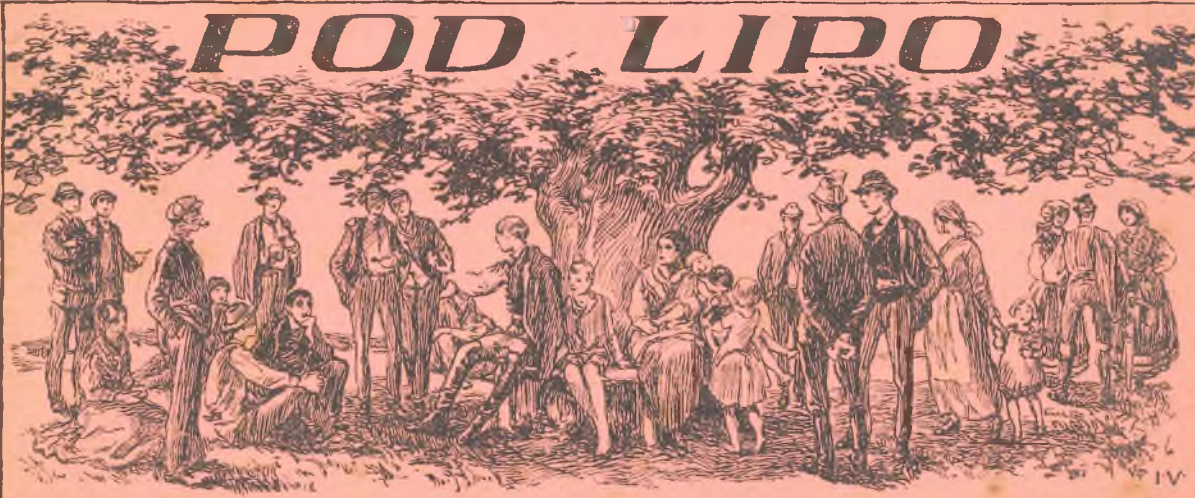

POD LIPO

Pogovori s slovenskimi zadrugarji.

Družinski mesečnik za vse, ki so dobre volje.

Izhaja enkrat mesečno v Ljubljani. Naročnina Din. 36 na leto, mesečno Din. 3.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Prule št. 15.

Leto I.

V Ljubljani, 15. septembra 1924.

Štev. 9.

Vsebina: *Dr. A. Meissner:* O politični moči. — Aforizmi. — *Rudolf Golouh:* Sen. — *Čulkovski:* Kadar triumfira obup. — *Tone Maček:* Osamljen grob. — *Ivo Šorli:* Gašperčkove zgodbe in dogodbe. — *Pietar Päivärinta:* Sejmska izkušnja. — *Č.:* Pietari Päivärinta. — Aforizmi. — *A. K.:* Jovan Skerlič in socialistično gibanje v Srbiji. — *Historicus:* Angleška delavska stranka in republikanizem. — *Historicus:* Pred tridesetimi leti. — *Čulkovski:* Sanje. — *Ignacij Mihevc:* Iz mojih mladih let. — *Ivan Hladnik:* O naših vodnih silah. — LISTEK. — NA PLATNICAH: Pred novo dobo.

ZADRUŽNA BANKA V LJUBLJANI

Ustanovljena l. 1920/21. Brzjavi: Zadrubanka Ljubljana. Telefon št. 367.

Menjalnica in ravnateljstvo: Ljubljana, Aleksandrova cesta št. 5.

Delniška glavnica dovoljena Din 5,000.000.

Delniška glavnica vplačana Din 3,000.000.

Sprejema hranilne vloge na hranilne knjižice in tekoči račun. Obrestuje naložen denar zelo ugodno po dogovoru. Izvršuje kulantno in najvestneje vse bančne posle in vse finančne transakcije. Pošilja denar v inozemstvo; kupuje in prodaja vrednostne papirje. V vsakem slučaju, ki se tiče delokroga banke in bankarskih pravil, se je obrniti na banko, ki bo radevolje dala vse informacije.

Splošno kreditno društvo v Ljubljani

Ustanovljeno l. 1898.

r. z. z. o. z.

Ustanovljeno l. 1898.

Hranilne vloge se sprejema na knjižice in tekoči račun in obrestuje po dogovoru. Od leta 1912 sodelujejo v upravi zastopniki zadržno-organiziranega delavstva.

Deleži: K 170.000

Rezervni sklad: K 140.000.

Hranilne vloge: K 7.000.000.

Slovenci imamo svoje posebnosti, na katere pa ne smemo biti preveč ponosni. V vrsto teh čudnih naših lastnosti spada najbrže tudi ta res samonikla slovenska navada, da se dogodke svetovne važnosti enostavno prezre, kakor da bi mi živel na nekem posebnem planetu, ki nima s to staro in razruvano Zemljo prav nobene zveze. Ravno te dni je n. pr. poteklo deset let, odkar je bil svet pahnjen v krvav vrtinec vsesplošnega pobijanja in razdejanja. Take obletnice pa niso tako vsakdanja reč, da bi mogli prezirljivo preko njih. Saj pravijo, da je ta strašna vojna zahtevala tudi milijonske žrtve, med katerimi štejemo tudi čedno število pohlevnih Slovencev. Pa je ves naš politični svet in vse naše časopisje prezrlo brezbrizno to rdečo desetletnico — rdečo človeške krvi — kakor da se je vse to zgodilo že pred Kristusovim rojstvom. Nobenega alarma v časopisih, nobene dostojnejše besede spomina na nedolžne žrtve pohlevnega imperializma, nobenega protestnega shoda, nobenega trdnega sklepa, da se grozote vojnega in povojnega časa ne smejo pozabiti, da moramo vsi delati za trajen mir. Kajše! Slovenci smo moder narod pa si mislimo: Kar je bilo, je bilo, in bog z nami! Čemu posnemati Francoze, Nemce, Angleže, Ruse, ki so priredili neštevilne shode in povorke ob stotisočglavi udeležbi občinstva iz vseh slojev, ki je vzklikalo proti vojni in zahtevalo mir? Mi živimo itak na Balkanu, kjer ni bilo še nobene vojne in kjer vodijo vlade že od nekdanj uprav tradicionalno politiko miru in sprave, kakršne ne vodijo niti male a pridne severne države: daljna Nizozemska, kjer so pa za vsak slučaj tudi protestirali proti vojni, pa Danska, Norveška, Švedska! Zato smo »kulturni« Slovenci desetletnico svetovne vojne lepo prezrli ter se raje z vsem potrebnim temperamentom bavili z razvitjem zastav »Orjune«, kjer je tudi pokalo in tekla kri, ali pa z čudovitimi telovadnimi uspehi zagrebškega sokolskega izleta, kjer se je tudi poskušalo uveljavljati vojne navade, in s sličnimi dalekosežnimi pojavi našega javnega življenja. Z vsem tem smo dovolj izpričali svojo politično zrelost; z vprašanjem vojne in miru pa naj se bavijo tisti, »ki se jih tiče«. Naše časopisje — tudi delavsko — ima pač važnejše naloge pred seboj...

In ker smatramo, da je bil izbruh svetovne vojne stvar, ki ni vredna pol stolpa poštene proze v naših listih, logično, da gledamo tudi na delo in sklepe londonske konference z božanstveno malomarnostjo. Kaj nam mari! Še dosti, da je neki slovenski dnevnik napisal o tej konferenci celih 90 vrst komentarja, slovenska delavska glasila pa celih 5 vrst naznanila, da se je londonska konferenca vršila in da sta dva nekoliko že poznana delavska zastopnika — Macdonald in Herriot — sodelovala na njej menda zgolj kot overovatelja sejnih zapisnikov!...

Pa se je moralo nekaj zgoditi, če piše n. pr. glasilo angleške delavske stranke, da se je »svet oddahnil in da ni bilo po izbruhu vojne še tako usodepolnih dnevov, kakor so bili oni londonske konference«, in če je ves zunanji svet pozdravil londonski sporazum kot »začetek nove dobe«.

Da, začela se je nova doba. Londonska konferenca je končno likvidirala strašno šestletno povojno krizo, ki je bila kriza cele Evrope in v gotovem pogledu kriza celega sveta. Na razvalinah mržnje in sovraštva so končno razvili zastavo sporazuma in prijateljstva. Zato moramo tudi Slovenci z večjim zanimanjem in veseljem pozdraviti londonske sklepe.

Ti sklepi niso samo odstranili nevarnost novih vojn, nego tudi vstvarili možnost gospodarske konsolidacije v Evropi. Vsled srditega nasprotstva med Francijo in Nemčijo, nasprotstvo, ki je privedlo do okupacije Porurja in Porenja, ni trpela samo nemška valuta in nemška produkcija, trpelo je gospodarstvo cele Evrope. Evropske države se niso mogle ne gospodarsko ne politično normalno razvijati. Največjo škodo od tega je pa imelo ravno delavstvo, ki je v teh obupnih razmerah segalo česče po obupnih metodah politične borbe. Z londonsko konferenco se je napravilo tudi temu kraj in z gotovostjo je pričakovati, da bodo morale ekstremne delavske stranke spremeniti sedaj svojo taktiko, kar bo močno pospešilo proces zedinjevanja doslej razkrojenih delavskih vrst.

S sprejetjem takozvanega Dawesovega načrta, je zasigurano Nemčiji večje trajno posojilo; Nemčija bo s tem v stanju dvigniti svoje gospodarstvo in izvršiti redno svoje reparacijske obveznosti.

DR. A. MEISSNER:

O politični moči.

Izpremeniti hočemo kapitalistično družbo v socialistično. To hočemo doseči z demokratičnimi sredstvi. Ako pa hočemo to doseči, potrebujemo politične moči. Brez politične moči ne moremo izpreminjati družbe. To je abeceda naših nauk.

Ako hočemo imeti politično moč, se tedaj nahajamo v vsakdanjem življenju pred odločevanjem: ali naj čakamo, da se polastimo politične moči še-le v dobi, ko bomo stali neposredno pred izvršitvijo končnega cilja ali pa v trenutku, ko imamo večino prebivalstva za seboj — ali pa če je dovoljeno udeleževati se politične moči saj deloma, in saj deloma odtrgovati buržoaziji njene politične privilegije že sedaj? Politična moč ni vse. Demokracija, ali pravzaprav: demokratične uredbe in politična moč morejo biti paralizirane z vplivom gospodarsko močnih plasti. Tudi najbolj demokratična volilna pravica more se paralizirati z gospodarsko odvisnostjo, z vplivom kapitalistov ali sploh z vplivom gospodarsko močnejših plasti. Zmotno bi bilo domnevati se, da ima tisti, ki ima politično moč v rokah, ali če je le deloma udeležen pri politični moči, tudi v rokah vso moč v

državi. Kajti proti njemu stoji druga velesila, to je gospodarska moč. Politične moči tisti veliko manj potrebuje, ki jo more nadomestiti z drugimi vplivi, n. pr. z močnim gospodarskim vplivom. Politične moči oziroma udeležbe na politični moči pa bolj potrebuje oni razred, ki je gospodarsko slabejši. Ako tudi kapitalizmu deloma odvzamemo politično moč, mu je še ostalo dovolj gospodarske moči, da deluje saj v določenih mejah proti ne-ljubi mu politični moči in jo paralizira. Delavski razred pa je, če ni udeležen na politični moči, v mnogo slabši in mnogo neugodnejši poziciji nego posedujoči razredi, ker nima tako velikega gospodarskega vpliva. Res je, da predstavljajo delavske strokovne organizacije in delavna sila sama gotovo neko gospodarsko moč, ali na vsak način je delavski razred brez udeležbe na politični moči v mnogo neugodnejšem položaju nego bi bila buržoazija. Zato se moramo tudi mi v dobi, ko še ni večina prebivalstva poverila naše stranke s svojim zaupanjem, truditi, da se udeležimo aktivno politične moči, pa če tudi le deloma.

(Iz poročila na zadnjem zboru češke soc. dem. stranke.)

Aforizmi.

Nič ti ne bo pomagalo menjati organizacije, če se prej ne otreseš svojih strasti in svoje sebičnosti; organizacije so enake onim rastlinam, katere učinkujejo kakor jih kdo goji, ali kakor strup ali kakor zdravilni lek. Odlični ljudje napravijo iz slabih organizacij dobre, slabi ljudje pa pokvarijo tudi še najboljšo organizacijo.

Giuseppe Mazzini.

Kdor se zaveda svojih dolžnosti, se zaveda tudi svojih pravic. V izvrševanju svojih dolžnosti je začetek sreče in izpopolnjenja. Vera življenja je vera dolžnosti.

Giuseppe Mazzini.

Bančni zavodi — hranilnice revnih, ki služijo bogatim, — zadruge in zadružne hranilnice, štedilnice revnih, ki služijo revnim!

Luigi Luzzatti.

RUDOLF GOLOUH:

Sen.

Kakor da je zvok vstajenja,
utrigan od nevidne roke
nevidni megočni harfi,
vzdramil nje, ki so za življenje
življenje dali.

Tako so poleteli — svetle trume —
iznenada od vseh strani;
se zbrali, uvrstili.
Bilo jih je toliko,
da so križem objemali svet.

Gledam. So mladi,
ustne škrlatne, oči žareče;
so stari, pod belimi lasmi bleščeča čela;
so žene, v cvetu mladosti;
so matere, tople ljubezni žar
jih obdaja z gloriojo večne luči,
in so otroci, ubogi, nedolžni.

In stopajo drug za drugim,
pokojno veseli;
lahek je njihov korak,
kakor da jih krila nosijo.
In kakor da jih vsa vesoljna luč
spremlja na tej božji poti,
tako se po nebeskem svodu
vzpenja višje in višje
ognjeno solnčno oko
in sipa iz svojih žarkov
zlati prah na te dolge procesije

bratov in sester v trpljenju in stremljenju
in v — smrti!

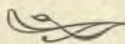
In zdelo se mi je, da jih spoznavam,
da so mi vsi dragi prijatelji
iz mladih let, ko je srce
— še neoskrunjeno — veselo pelo svobodi
ob vihranju bojnih zastav!

Ali ni tisti, ki stopa iz vzhoda
sem, visok, blede, v dolgi halji,
da ga razločiš izmed tisočerih, On?
Buditelj in mučenik iz Palestine,
ki je pod pretežkim križem
padel in vstajal?

Evo, pred njim in za njim
vsi, ki so s krvjo svojo pisali
večno knjigo resnice in pravice.
Evo Bruno, Galilej, Hus;
evo, poznam jih: Tam dolga, tiha
vrsta Matere Rusije mučnikov,
tam tisočera družina pariških komunardov,
— koliko sem videl med njimi otrok! —
in tam — najdražji med najdražjimi —
vsi, ki so padli v pouličnih bojih,
junaki brezimni in pozabljeni!
Tako so prihajali bližje in bližje
in bili so vsi čisti in sveti...

In hotel sem izpregovoriti:
besedo oproščenja ali blagoslova;
pa sem sklonil glavo,
kakor da me je sram...

In odšli so zopet, iznenada,
se oddaljili, zredčili,
izgubili na daljnem obzorju, —
svetle trume namenjene cilju,
ki je še daleč, daleč.

ČULKOVSKE:

Kadar triumfira obup.

V gosto meglo zaviti ves kontinent je,
v zadušljivo, neprodarno,
ki je legla kakor težka mora
z ledenečim dihom na življenje.

In ko z boljjo se rodila je slabotna kál
skromnih cvetk, svobodnih misli,
v gnijočem blatu in na trdih skalnih tleh,
že smrti diha jih je obdál.

In vse pogreznjeno je v mrak temán;
lepote stvarstva človek več ne vidi,
božanstva svojega on več ne čuti,
žarki nove zarje prodirajo v ta mrak zamán.

Teži zemljó strahoten molk, svinčen,
za grla davi živa bitja,
da iz morja groze slišati ni vpitja;
v orgijah le molk tuli smrtén svoj refrén:

»Molilnic svojih vrata vsi zapahnite,
glave s pepelom si potresite;
uporna svoja čela sklonite do tál,
zločin in smrt praznujeta svoj bakanal!«

Nekdaj je vsplál iz moje duše strašen krik
pred grozo pretečega mraka.
Sedaj se ji pa izvije le še bolesten stok
pod težo neprodilne teme.

TONE MAČEK:

Osamljen grob.

Tam sredi temnih karpatskih gozdov
leži pozabljena gomila:
in stoletna drevesa so molče svoje veje
nad njo zgrnila.

Spi tam v daljni zemlji naš drug
v objemu miru.
Prepolno mu je bilo življenje muk
a ni vedel, zakaj in čemu —.

Ko mu je ob misli na najslajše bitje
za njega usodo duša drhtela
ga je neizprosna krogla
v ljubeče srce zadela.

Pozabljen leži; le kadar vesna se vrača
mu gomilo s cvetjem krasi.
In zdi se, da neutolaženi duh v tihih nočeh
zapuščen na samotnem grobu ječi.

IVO SORLI:

Gašperčkove zgodbe in dogodbe.

XI. Novo življenje.

V mestu smo se z gospodom Tesarjem odpeljali naravnost na njegov dom. Tudi nastanila sva se z mojstrom tam. Ko se je nekaj obotavljal, se je gospa nasmehnila in mu rekla: »Saj smo si bili že doslej v sorodu po Gašperčku; odslej si bomo še tovariši po njem! In prostora je že celo dovolj pri nas!«

Od začetka se je mojster večkrat sklonil k meni in se bridko razjokal. Govoril mi sicer ni ničesar, a tudi ni bilo treba; le predobro sem vedel, komu so posvečene njegovo solze! ...

Polagoma pa me je začel nekako »zanemarjati«, kakor pravijo ženice, če jih njih možje puščajo prevečkrat same doma. Toda nisem mu zamenil. Videl sem, da je vzrok njegovi nepazljivosti le zaposlenost zunaj pri novi zgradbi za naše bodoče pravo gledališče.

Kajti kolikor sem mogel sklepati iz pogovorov posebno med mojstrom in gospodom Tesarjem, je delo jako naglo napredovalo. Bilo je celo nade, da začnemo že v jeseni, torej v treh mesecih odtlej.

Nekega dne je sedel mojster v sobi in nekaj pisal, ko vstopi spet gospod Tesar.

»Ti, Ivan, stoli so tudi že dogotovljeni!« je rekel veselo. »Škoda, da jih ne moremo kar postaviti, ko ta packač stroja še vedno ni končal!«

»Danes mi je rekel, da dovrši v ponedeljek,« ga je potolažil mojster. »In kakor zdaj vidim, bo v dveh tednih v resnici že vse v redu. Potem pa se bo lepo sušilo, med tem ko bom jaz postavljaj oder.«

Tako smo otvorili novo gledališče točno prvega oktobra. Igrali smo za začetek samo enkrat na teden; toda predstave so bile tako polne, da smo imeli že tretji mesec po tri na teden, čez pol leta celo vsak drugi dan.

Seveda, če bi bil jaz kakor so drugi moji igralski tovariši, bi se bil moral spet pritoževati, da je le preveč dela in učenja tako. Toda povedal sem že, da jaz govorim kar sproti in zaradi mene lahko vsak večer kaka novost!

Priznati pa moram, da velja tudi pri meni to le za govorjenje. Glede žice sem se moral na žalost prepričati takoj prvi večer, da res ne gre, če me kdo ne vodi. To se pravi: vsaj izza desak na oder postaviti in nazaj spraviti te mora nekdo. Čim pa sem torej na tisti otvoritveni večer razdrl svoj prvi dovtip, je začel mojster, ki je bil sklonjen za odrom nad menoj, nenavadno ihteti! Meni da je popolnoma pozabil, da smo pred ljudmi in ne doma! In plums! sem ležal na tleh. Tako se nisem anogel umakniti sramoti niti potem, ko je nekdo med gledalci jezno zažvižgal! Brez dvoma: zgodilo bi se bilo največje zlo, da ni urno priskočil eden izmed igrancev, odrinil mojstra ter me potegnil oziroma nategnil. Poskušal sem potem popraviti z naglim in čim bolj norim govorjenjem, češ, da sem pil kupico preveč in takšno, pa se mi je res posrečilo spraviti ljudi v največji smeh. Le strah tistih groznih trenutkov me je tako pretresel, da sem popolnoma izgubil svoj prvotni glas, čudno podoben mojstrrovemu, če se je kdaj pretvarjal: nenadoma sem zdaj govoril v pravem tenorju ...

»Sploh ne bom nikoli več sam igral!« je rekel za odrom mojster drugi dan gospodu Tesarju. »Gašperčka ne morem, ker me takoj prevzamejo spomini na ranjko, drugega pa nočem!«

»Saj se tudi prav za prav ne spodobi! Zdaj, ko smo veliko podjetje,« se je nasmehnil prijatelj. »Kdaj sem ti že hotel reči to, a sem se vedno bal, da boš užaljen! Hvala Bogu, da si se zdaj sam odločil! Ti si ravnatelj in reditelj, ne igralec! Vse troje tudi biti ne moreš.«

Prav hudo mi je bilo, da se je mojster na ta način odpovedal ožjemu stiku z menoj. Toda seveda sem moral gledati, da bom tudi brez njega vreden svojega slavnega imena. In reči smem, da z mojstrovim naslednikom nisem slabo zadel. Pod njegovimi prsti sem se počutil kmalu še desetkrat bolj poskočnega in prožnega, a krojil sem jih zato take, da je včasih dvorana kar pokala od smeha.

Ves čas me je mojster še vedno nosil domov. Kar spozna nekega večera, da so vrata dovolj močna in gledališče dovolj zastraženo... Od začetka se mi je zdelo to zelo za malo! Potem pa sem se privadil in mi je bilo nazadnje še ljubo: med menoj in tovariši so se tako spletle polagoma še bolj prisrčne vezi, nego so bile tiste z bivšimi. Da, s kraljevičem in kraljem sem občeval naravnost bratsko oziroma sinovsko.

Samo grof je ostal stara ohola kost. Zato sem mu jo posebno po predstavah zasolil, kjer sem le mogel. Sicer pa je bilo dovolj, če sem mu namesto »gospod grof« rekel »gospod krof«, da je vse ploskalo od veselja. Maral dedca itak nihče ni.

A še nekaj se je zgodilo, česar že celo nikoli ne bi bil pričakoval: naš mojster si je naposled našel — drugo gospo Marto. Le da se je tej pravilo Milena. Kar zazeblo me je, ko jo je pripeljal nekoč in me ji predstavil: »Poglej, to je Gašperček, o katerem sem ti že toliko pripovedal!« je rekel. »Saj je bil priča in tovariš mojih najbridkejših, a dokler nisem spoznal tebe, tudi mojih najlepših dni! Kajti ne smeš biti huda, dragica, če ti spet rečem, da je bil Gašperček ne samo moj ljubljencec, ampak tudi srček uboge ranjke Marte. Celó zagrebli bi ga bili kmalu ž njo! Pa je že bolje, da je

ostal pri nas, kaj ne? In ti mu boš zdaj nova mati!«

O, ti umetniki, kako so vendar nerodni ljudje! In že celo kako malo poznajo žensko srce! On je mislil, da jo s temi besedami gane in da me bo tako še rajši imela; toda še jaz, uboga lutka, sem razumel še isti hip, da me odslej ta »nova mati« že radi spominov na ranjko ne more ljubiti...

In res: ko me je nekoč mojster prinesel domov, da mi gospa prišijejo za novo vlogo nekako perjanico na klubuk, me je stisnila z vso silo za vrat ter mi siknila v obraz: »Čakaj, ti vražja prisposloba, da pride enkrat prilika — boš že videl, kaka mati sem ti jaz!«

Kmalu nato se je za odrom kakor nehoté zadela ob me in me pri tem s komolecem na vso moč treščila na tla! Levo uho mi je kar odletelo! Mati da — mačeha komaj!

Toda zdaj je menda uvidel tudi mojster, kako je ž njo in menoj. Prebledel je ter jo premeril od nog do glave.

»Oho! Meni se zdi, da nekaj razumem! In da to ni bil zgolj slučaj! Tako torej? To imam menda od svoje neumne odkritosrčnosti? Toda pazi! Tu ne poznam šale — za Gašperčka si mi osebno odgovorna!«

Ali tudi če je takrat mislil resno, so ostale te njegove besede le besede. Saj ga je znala ona polagoma le pridobiti proti meni, saj je naposled v njegovem srečupopolnoma ugasnil na čudovito polkojničjo spomin — bolj in bolj se je ohlajal... In prišel je dan, ko me še pogledal ni več... No, seveda: mogoče ga je celo sram pred menoj...

Toda saj sem že rekel: igralec sem, umetnik! Človek torej, ki samo na odru živi svoje pravo, to lepše in boljše življenje — hitje, ki mu je tako zvano »resnično življenje« samo v prezir...

Da, celo ta občutek se me polasča čimdalje bolj, da edino mi umetniki vemo kaj je — resnično življenje!... Tiste tam doli po dvorani je menda ustvaril gospod Bog prav za prav samo zato, da nas gledajo in nam ploskajo. In seveda, da nas oblačijo, človeške tovariše po vitlu še rede!

Pač: če hočejo lahko tudi žvižgajo!

PIETARI PÄIVÄRINTA:

Sejmska izkušnja.

Jaz in moja žena sva si z vso marljivostjo prizadevala, da delava in se trudiva za potrebe najine obitelji in za prospeh našega malega posestva. Moja žena se je, v kolikor ji je dopuščal čas, ukvarjala z ročnim delom in vso zimo je bila tako delavna, da si je komaj privoščila najpotrebnejšega počitka. Čeprav je morala skrbeti še za malega otroka, s katerim sva bila šele pred nedavnim osrečena in čegar negovanje je zahtevalo dosti njenega časa, je vendar z nezmanjšano pridnostjo izvrševala svoje delo. Zato je seve tem manj spala. Kolikokrat sem jo opazoval s sočutjem, ko se je, utrujena po celodnevem poslu vrgla v posteljo in v hipu zaspala; vendar se je takoj, če se je dete le z najmanjšim glaskom oglasilo, zbudila, in pomirila nežno bitje, ki ji je bilo tako zelo milo in drago. Ko pa je bil otrok pomirjen, je zopet legla in takoj zaspala, kakor ptička na vejici, ki zaspi za nekaj trenutkov, da izpočije svoje izmučeno telo.

Koliko potrpljenja je imela in koliko požrtvovalnosti! Ali zamoremo kdaj ljubezen in požrtvovalnost žene-materi sploh previsoko ceniti? Ali zamore otrok, ki je odrasel kdaj dovolj povrniti ljubezen, s katero je skrbela zanj mati in vse one žrtve, ki jih je radi njega pretrpela? Mnogokrat me je sree bolelo, ko sem jo videl, kako se je od utrujenosti sesedla. In takrat sem čutil, da je moja dolžnost, če treba, zanjo žrtvovati tudi življenje.

Moja žena je tokrat imela še več dela, kakor navadno, ker je tkala iz ovčje preje sukno, ki naj bi ga pozneje na sejmu prodal. Naše malo gospodarstvo je imelo vse polno potreb; vse bi rada zadostila. Morala sva na dveh koncih štediti.

Tekom zime je natkala moja žena več bal različnega sukna. Bile so dogotovljene kot sad njene marljivosti.

Nakup moje prve žepne ure me je pripravil do tega, da sem bil v bodoče kolikor mogoče previden in oprezen. Pri tej kupčiji so se mi šele odprle oči in naučil sem se, da sem gledal svet še z drugačne strani kakor doslej. Jaz, nedolžen in pošten človek narave sem bil

mnenja, da so tudi vsi drugi ljudje dobri in pošteni in sem mislil, da je vsakemu človeku dolžnost, da je tak kot jaz. Zdaj pa vem, da se dobijo le redko res pošteni ljudje. Egoistični hinavci in goljufi so seve tem številnejši. Z veliko opreznostjo in z vsem svojim poznanjem sveta sem se izogibal prilike, da bi me kdo, najsibo za veliko ali za malo, opeharil. Da, bil sem oprezen in izkušen človek, in vsi ki so me poznali so me imeli za takega.

Sklenila sva, da se odpeljem na seimenj, da prodam natkano sukno. Vozil sem se s sosedom, ki se je istotako peljal s svojim vozom.

Ko pridem v mesto, so mi nasvetovali nekega kramarja, ker plačuje baje največje cene za tako blago.

Pridem tja, vidim veliko stojnico, v kateri je stal rejen možic z metrom v roki. Imel je gladek, okrogel in poln obraz kakor sveže pečena štruca, v sredi katerega se je nahajal nos kakor majhen, prilepljen krompirček in bil je videti kakor pipa pri sodčku za pivo. Nosnice so bile široko odprte in se je zdelo, da vodijo luknje naravnost v glavo. Te nosnice si je vedno mašil z njuhalnim tobakom. Njegova obleka je bila od spredaj oguljena in se je od nesnage svetila, da bi se lahko v nji ogledoval kakor v zrcalu.

»Halo, prijatelj! Pojte sem, mladi mož z vašim suknom; napraviva kupčijo!« mi je klical že od daleč in mahal s svojim metrom.

Šel sem torej k njemu. O ceni sva se hitro zedinila, ker je bilo sukno res dobro in mu je ugajalo.

Nato je začel meriti prvi omot. Pri vsakem metru je nekoliko primaknil, tako da je vseboval omot tri metre manj, kakor bi moral.

Vsakdo pozna svoje delo, ki ga je s pridnostjo in trudom dovršil, zato sem tudi jaz vedel do zadnjega centimetra, koliko vsebuje vsaka bala.

Z načinom njegovega merjenja zato nisem bil zadovoljen in povem mu v obraz, da je nameril tri metre premalo.

»Ali mislite, da jaz danes prvič sukno merim?« reče on z jezo in mi pri tem zvito gleda v oči.

»Ne, tega ne mislim. Toda jaz sem mnenja, da ste namerili manj sukna, kakor ga je v resnici!« sem odgovoril.

»Bolj pravično ko jaz, vam ga nihče ne more izmeriti!« reče on. »To lahko vsak vidi!«

In pri teh besedah se je ozrl naokrog kakor v pričakovanju, da mu okrog stoječi pritrduje.

»To lahko takoj vidimo,« rečem, in mu vzamem meter iz rok ter začnem sukno znova meriti. In res ga je bilo sedaj tri metre več.

Vsi prisotni so potrdili, da sem prav meril. Trgovec se je pa tako razsrdil, da se ni hotel za blago nič več brigati. Udaril je z metrom po bali, ki je ležala za njegovim hrbtom in me obsul s psovskami, katerih je imel tolikšno zalogo, da bi jih, čeravno jih nisem niti polovico slišal, ne mogel ponoviti. Sam vrag ve, odkod jih je znal.

Z začudenjem sem opazoval njegov srdit obraz, ki je bil sedaj še bolj zaripljen kakor poprej, njegov še bolj izstopivši krompirčasti nos in vijoličastordečo barvo, ki je pokrivala blesteče štruce njegovih lic — in nisem se mogel premagati, da ne bi istočasno na tistem skušal preračunati, koliko metrov sukna je ta gnjusni človek v svojem življenju že pokradel prodajalcem.

Vzel sem svoje bale na ramo in sem se oddaljil ter ga pustil, da je psoval in preklinjal po svoji volji dalje.

Ni trajalo dolgo, našel sem kupca, ki je bil poštenjši in sem se brez nadaljnega lahko dogovoril z njim o ceni in meri. Kupil je celo mojo zalogo, za kar sem prejel vsega skupaj deset rubljev.

Pa reci dobri čitatelj, če nisem bil previden človek.

Domišljeval sem si, da sem že v resnici bogat, ker imel sem sedaj denarja, ki je zadoščal za celo vrsto najnujnejših potreb. Občutil sem sedaj še enkrat toliko hvaležnosti napram svoji ženi, ker sem vedel, da je izključno njena zasluga, če sem sedaj tako bogat. Razločno sem videl pred svojimi očmi njeno neutrudljivo marljivost, njeno vztrajnost in prečute noči, ki so k temu pripomogle.

Šel sem, da nakupim potrebne stvari.

Najprej grem k nekemu prodajalcu rib, ker je bilo sklenjeno, da prinesem domu eno »četrt« (mal sodček 3 kg) nasoljenih ribic. Trgovec je imel veliko zalogo neodprtih sodčkov z ribami in mi

je ponudil, da si lahko izberem, katerega hočem. Vsakdo si pa hoče seve najboljše izbrati, in ker se nisem mogel prepričati o vsebini, sem si skušal izbrati sodček, ki je bil najtežji. Kmalu sem si izbral enega, ki se mi je zdel najtežji in čeravno sem še enkrat pregledal vse naložene vrste, vendar nisem našel več nobenega, ki bi bil boljši. Zedinila sva se za ceno, nato pa vzamem »četrt« in se podam ž njim do krčme, kjer sem prenočeval, zadovoljen s svojo kupčijo.

Prišedši v svojo ulico vidim že oddaleč, da stoje pred vrati, ki vodijo na dvorišče mojega prenočevališča štirje moški, ki ogledujejo nekega konja, ki ga je eden od njih držal za uzdo. Zdelo se mi je, da živahno mešetarijo.

Ko se jim približam, se posestnik konja z živaljo vred odstrani, ostali trije pa ostanejo. Eden od njih potegne iz žepa zvezek igralnih kart in začne mahati ž njimi pred mojimi očmi.

»Te podobice niso kaj prida,« rečem in hočem iti mimo.

»Odkod pa si mladi prijatelj? Videti si priden in delaven mož,« reče možakar s kartami priliznjeno.

»Sem čisto navaden človek,« odgovorim.

»Ni mogoče! Tako postavni moški kot si ti, so redki,« reče ta in pristavi: »Praviš, da podobice niso nič prida, a se v tem motiš. Jaz jih uporabljam samo za svojo zabavo. Ali naj ti pokažem enkrat nekaj mojstrskih zabavnih poskusov?« vpraša in dvigne karte.

»Ne maram kart,« odgovorim preplašen in hočem oditi.

»Saj to ti tudi ni treba. Na noben način! O tem ni govora. To se more že na tvojem obrazu čitati, da nisi kvartopirec. Hotel sem ti le pokazati nekoliko čudovitih spretnosti, ki se dajo s kartami izvajati,« prigovarja s smehom.

»Nimam sredstev, da bi trošil za take stvari denar,« sem se branil vsiljivca.

»Denar? Kdo pa govori tu o denarju? Ali misliš, da zahtevam zato plačilo? Ne, to pa ne, če bi to storil, bi bil gotovo ničvrednež. Ne! Samo za zabavo sem ti hotel pokazati par poskusov spretnosti. Denar! Tu ni govora o denarju!«

Tako je besedičil in krilil z rokama pred menoj, da se nisem mogel ganiti z mesta.

(Dalje prih.)

Č.:

Petar Päivärinta,

je ime priprostega finskega kmetiča, ki se je po svoji mehki naravi, srčni plemenitosti in ljubezni do lepe knjige povzpел do priznanega pisatelja svojega naroda. Rojen je bil l. 1827 v vasi Ilivieska kot najstarejši sin staršev-dni-narjev, ki so pa kljub svoji revščini skrbeli, da so se njih otroci priučili čitanju in pisanju in jim s tem zapustili edino dedščino, katere nihče ne ukrade. Dokler sta bila roditelja še zdrava, so še neka-ko živeli, toda zbolela sta oba, ko je bilo malemu Pietar-u komaj sedem let. V tej nežni otroški dobi je že bil primoran iti od hiše do hiše in prositi milodarov za bolne starše in mlajše tri bratce. Tako je že v zgodnji mladosti moral spoznavati najbolj temno stran življenja, kar je vtisnilo v njegovo dušo značilen pečat ljubezni do ponižanih. Z desetim letom je postal sirota in bil prepuščen sam sebi. Preživel se je kot pastir in dninar po tujih kmetijah. Z dvaindvajsetim letom se je oženil z neko revno, a pridno deklico ter kupil s svojimi prihranki košček gozdnega sveta, katerega je iztrebil, si postavil nanj hišico in živel tam štiri leta. Ker je bil dober pevec, z lepim melodičnim glasom, so ga pozvali v župnijo Alavieska, da prevzame službo mežnarja in cerkvenega pevovodje, čemur se je odzval. Za nekaj let je napravil v Bazi izpit za organista, nakar je prevzel mesto organista v svojem rojstnem kraju, kjer je živel potem do svoje smrti, obče spoštovan in ljubljen od vse okolice, ki ga je l. 1882 izvolila tudi v finski državni zbor. Znan po vsej deželi in še daleč preko njenih mej je bil pa po svojih spisih kot pisatelj.

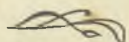
Še ko je služil pri tujih ljudeh, je porabil vsako priliko, da je prišel do ka-

kih knjig, katere je z velikim zanimanjem in poglobitvijo čital. Ko si je pa vstvaril lastno ognjišče, se je njegova ljubezen do knjig še povečala, čeravno je zaslužil komaj toliko, da je zamogel ohraniti golo življenje svoji družini.

Ko se je začela pri Finceh vzbujati pod pritiskom ruskega absolutizma narodna zavest in gibanje za socialni in gospodarski napredek naroda, je Päivärinta to gibanje z velikim zanimanjem zasledoval in seve z vsemi svojimi močmi podpiral. Najbolj je pa vendar ljubil pripovedno in duševnovzgojno literaturo, ker je najbolj odgovarjala njegovemu mehkeemu, ljubezni polnemu značaju.

Že zgodaj je začel pošiljati članke in dopise v razne časopise, dokler mu ni l. 1867, že štirideset let staremu, ravno ko je oral svojo njivico, prišlo na um, da bi tudi sam začel pisati knjige in povesti. Nemudoma se je spravil na delo in še isto leto je izšla v Uleåborgu njegova prva knjiga »Epizode iz velike vojne«, kateri so kmalu sledile še druge. V svojem petdesetem letu si je pri nekem nesrečnem slučaju zlomil nogo. Ko je toliko okreval, da je lahko v postelji sedel, je začel pisati serijo povesti pod naslovom »Iz mojega življenja«. Iz teh povesti veje globoko sočutje piščevo do ponižanih ljudi njegove okolice in obsodba socialnih krivic. Odlikujejo pa se po finem opazovalnem talentu in redki srčni dobroti.

S svojo osebnostjo kakor tudi s svojimi deli spominja Päivärinta zelo na Petra Rossegerja, velikega štajerskega, nemškega pisatelja.

Aforizmi.

Združitev — to je dvigalo vesoljstva!
Giuseppe Mazzini.

Bodočnost večine držav zavisi le deloma od vlad in parlamentov, teh bežnih izrazov mimoidočih stremljenj. Srečna prihodnost narodov dozoreva v združnih ustanovah in v podobnih ne-

prestanih poizkusih v smeri rešitve socialnega vprašanja. **Luigi Luzzatti.**

Kdor gleda samo na slabe strani, vidi vse črno, kdor gleda na dobre strani, vidi vse lepo in solnčno. Prvi obupava in propada, drugi upa, vstvarja in — zmaga.
Blanqui.

A. K.:

Jovan Skerlić in socialistično gibanje v Srbiji.

15. maja t. l. je minulo deset let, odkar je umrl mož, ki ga smatrajo v Srbiji tako popularnim, da »pored kralja Petra, čije je ime bilo sinonim Srbije, malo se čije ime češče spominjalo od Skerličeva« (Ivo Andrić, »Srbski književni glasnik«, str. 91, l. 1924). Ob desetletnici smrti Skerličeve se je vršila na beogradski univerzi velika proslava. O osebnosti Velikega Pokojnika je govoril sam Jovan M. Žujović, ki je v markantnih potezih orisal vrline in delo Jovana Skerliča. Med drugim je povdaril kot posebno lepo stran Pokojnikovo, da je bil v rani mladosti socialist »oduševljen uzvišenim idejama vrlo obširnoga zahvata, po kojima bi civilizovani delovi čovečanstva imali, da se organizuju, radi mira medju narodima i blagostanja patničkih i eksploitiranih društvenih klasa«.

— 15. maja tega leta je izšla tudi posebna številka »Srbskega Književnega Glasnika« kot spomenica Jovana Skerliča, v kateri je 54 Srbov in Hrvatov oddalo svoje spoštovanje Velikemu Pokojniku. Med prvimi kot uvod slavi najodličnejši srbski znanstvenik Jovan Cvijić Skerliča kot redki »borbeni tip«, ki je bil zmožen za resnico storiti vse, pa če je bil tudi sam, a večina proti njemu. Cvijić omenja zelo značilno dejstvo iz Skerličevega življenja, iz one faze njegovega razvoja »kad je počeo misliti na stapanje socializma i jugoslovenskog nacionalizma«, ko se je vršil v njem isti proces kot pozneje »i na Tucoviću i Dušanu Popoviću«. Cvijić je Skerliču razvil svoje nazore na razna narodnostna in teritorijalna vprašanja, ki so bila v nasprotju s tedanjim javnim mnenjem. Ta vprašanja je Cvijić razvijal tudi v seminarju na vseučilišču — »ali se pred šovinističkom larmom niko nije usudio da zastupa ta gledišta osim Skerliča«. — Tudi Jaša Prodanović, poznati vodja srbskih republikancev, ocenjuje Skerliča (»S. K. Glasnik«, str. 194) kot neobičajno hrabrega boreca: »Nije se plašio gomile napadača od kojih su mnogi bili plaćeni agenti, a poneki i generisani tipovi. Junački je izdržao bujice kleveta, grdnji, vredjanja, podmetanja, svega čimne sitni, ubogi stvorovi misle da uplaše jednog moćnog javnog rad-

nika. Jedno vreme Skerlić je bio najviše napadan politički čovjek u Srbiji...«

Jovan Skerlić je bil urednik »Srbskega Književnega Glasnika«, ki je pokazal kakšen naj bo dober list; literarni kritik, (»Za relativno kratko vreme svoga profesorskoga rada na beogradskom univerzitetu, Skerlić postaje pored G. Bogdana Popovića, nesumnjiv autoritet u književnoj kritici.« M. Gj. Milojević.); novinar in agitator - socialist (»još kao gimnazist Skerlić stupa u redove socialističke, nadahnut ubedjenjem, da će pod zastavom socialne demokratije biti najkorisniji društvu.« »Na sjednici »Pobratimstva«, krajem marta 1899 g. na kojoj se protestovalo protivu zverstava nad našim sunarodnjacima u Južnoj Srbiji, Skerlić je uzviknuo: Prvo se imamo osloboditi beogradskih paša, pa onda poći da oslobodjavamo neoslobodjenu braću.« M. Gj. Milojević; »S. K. Gl.«, str. 96, 97) in politik - demokrat. (»Skerlić je dočekaio lepe partijske, političke počasti, koje je podpuno zaslužio. On je svoju misiju političkog učitelja shvatio vrlo ozbiljno, kako ju je shvatio vrlo mali broj ljudi za čitavo pola veka. Njegov silni talenat, snažan karakter, izvanredna radinost, sjajna rečitost, nesalomljiva energija, neugasna vera u principe, jedinstveno osjećanie dužnosti, učinili su, da ga se narod i omladina sećaju i odaju mu posmrtno počasti čak i posle ovoga rata, koji nam je odtrgao mnoge velike junake, odlične govornike, mudre državnike i valjane pjesnike.« Jaša Prodanović, glej gori.)

Jasno je, da se mora, kadar se hoče prikazati Jovana Skerliča v polni vrednosti, ozreti na socialistično gibanje v Srbiji, kajti kakor vidimo iz citiranih stavkov, bil je veliki srbski bojevnik Skerlić eden prvih socialističnih propovednikov v Srbiji.

Dr. K. Jovanović piše o tem (glej »Srbski Književni Glasnik«, str. 116 in dalje):

Pod vplivom idej Svetozara Markovića, ki so takrat ponovno počela osvajati srbsko inteligencijo (izšla so tedaj njegova izbrana dela v redakciji posebnega odbora) in čika Vasa Pelagića, ki je bil na splošno učitelj nas vseh, je začel

Jovan Skerlić že l. 1892 kot dijak šeste gimn. razreda sodelovati s članki pri »Zanatlijskem Glasniku«, ki je bil tedaj glasilo slobodomiselnega obrtniškega gibanja in je bil čisto socialistično pobarvan. Pravo njegovo delovanje pri širjenju socialističnih idej pa začel l. 1900. Po brezuspešnih poskusih l. 1895 z listom »Socialni Demokrat« in l. 1897 z »Radniškimi novinami«, da se ustvari čisto socialistično in delavsko gibanje, je leta 1900 grupi mladih ljudi iz inteligencije in delavstva uspelo, da je oživotvorila gibanje, ki se je od takrat čim dalje bolj razvijalo, dokler se ni razvilo v pravo gibanje širokih delavskih množic.

Četudi je reakcija, ki sta jo uvela Svetomir Nikolajević in Vladan Djordjević, še neprestano trajala, ipak je bilo mogoče početi izdajati tednik in okrog njega skupljati ljudi. Bil je to list »Napred«. Izhajal pa je le nekaj mesecev, ker ga je uničila Bademlićeva policija. Po njem so izdajali »Radniški List«, popularni časopis »Novo Vreme« in končno »Radniške Novine«, ki izhajajo z malim presledkom še dandanes. Skerlić je takrat sicer studiral v Parizu in Lozani, ali bil je eden glavnih osnovateljev in stebrov teh listov. V družbi z Miloradom Popovićem, ki je bil tudi velik socialistični boritelj, in ki je živel kot izgnanec v Parizu, je sodeloval pri teh listih in bil pravi duhovni vodja.

Najlepše pač karakterizira veliko dušo Skerlićevo, ki je živeč v velikih mestih našel dosti časa, da se je še briga za težave in skrbi svojih rojakov in jim bratsko prožal roko, ne da bi mislil nase ali na kakšne materialne koristi, ki jih tedanje slabo gibanje sploh ni moglo dajati.

Ko se je vrnil v domovino, ni le najaktivnejše sodeloval pri časopisih, ampak se je vrgel na praktično delo v delavskih sindikatih, ki so bili tista leta ustanovljeni in sploh v političnem delavskem gibanju — v socialistični stranki, hiteč iz shoda na shod in poročajoč delavcem o njihovih političnih in socialnih pravicah in o njihovi nalogi v družabnem razvoju.

Ker je bil sijajen govornik, bil je v množicah kmalu zelo priljubljen. Bil pa je plemenit značaj in odkrit, in ni hotel svojega vpliva izkoriščati, da si utrdi stališče — narobe, vedno je tiščal naprej

druge, sam pa se je omejil na delavcačasnikarja in agitatorja. L. 1903 n. pr. sva kandidirala pri volitvah na njegov predlog Dragiša Lapčević in jaz (dr. K. Jovanović). Pripovedujem to, da se more zadoosti oceniti skromnost in velikost Skerlićeve duše. Puščal nas je pred sebo, nas praktične borce v gibanju, če je bil tudi v mnogo sposobnejši i kot govornik i kot gotov teoretik in politik.

Prelom v socialističnem gibanju je končal tudi socialistično udejstvovanje Jovana Skerlića. Drobnoburžujski socializem devetdesetih let se je umikal več ali manj proletarskemu socializmu, ki je zavzel značaj sekte. Ekstremisti so začeli nadvladati nad nami zmernimi, ki smo smatrali, da je treba socializem v Srbiji postaviti na širšo osnovo kot je samo gibanje industrijskega proletarijata, ki ga je bilo v Srbiji malo. Nas so takozvani marksisti obtožili kot reformiste, Bernstajnovce in Zoresiste. In padli smo kot žrtve tega ekstremnega pravca. Skerlić s par svojih pristajšev je bil izključen iz socialističnega gibanja. Odsel je v demokracijo in razvijal je v Dnevnom Listu veliko akcijo v njeno korist. Trudil se je na vso moč, da da demokratični stranki socialno reformističen karakter.

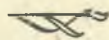
Usoda pa je hotela, da so prav tisti, ki so pregnali Skerlića iz socialističnih vrst, pozneje sami bili v stranki kruto preganjani kot zmerni socialisti, ki da hočejo socialistično gibanje vsaj kolikor toliko zopet vrniti v bližino idej Skerlićevega reformizma. Bilo pa je prepозно. Če bi socialistično gibanje valovilo v pravcu, ki ga mu je dal Skerlić, in če je ostal še on na čelu njegovem, bilo bi v Srbiji drugače. Tako pa je ostala Skerliću samo tolažba, da je svoje socialne ideje obrazložil v svojih mnogobrojnih spisih in na ta način razširil, ko mu to ni bilo mogoče v direktni socialistični akciji.

*

Jovan Skerlić je bil naš. Bil je socialist. No, oni, ki so mislili, da je nositelj socialističnega gibanja v agrarnem narodu srbskem le maloštevilni industrijski proletarijat, pregnali so tudi njega, o kojem trdi dr. Rista Mitković, da je »uspeo da asimiluje stranu šumadijskih ustaša. Od svoje je rase zakulturu i da uguši atavističke instinkte

držao borbeni elan, ritterski stav, a odbacio sve, što je kužno i sebično. Iz njegovih usta i iz njegovog pera nije izašla nijedna reč, koja nije bila poštena...»

Ogromne škode je delavskemu, socialističnemu gibanju napravila tesnosc, načelno pikolovstvo in nevoščljivost! Kedad bo bolje?!

HISTORICUS:

Angleška delavska stranka in republikanizem.

Novinar Jaroslav Koudelka je s posebno štipendijo, ki jih podeljuje žurnalistom češka republikanska vlada, preživel dalje časa v Angliji. Domov prišedši pa je napisal 239 strani obsežno knjigo z naslovom: »Socializem in delavska vlada v Angliji.« V predgovoru piše: Te knjige nisem napisal iz dolžnosti strankarsko politične. Edino fakt, ki ga vidi vsak kontinentalec na tleh Belega Albiona, namreč da je sedanji razmah politične delavske moči v Angliji ena največjih aktualnosti sočasne zgodovine Velike Britanije in evropskih razmer, me je napotil na delo. — Knjiga je zelo zanimiva. Zlasti obširno opisuje postanek angleške delavske stranke, ki se je ustanovila na zgodovinski konferenci, vršeci se 27. in 28. februarja leta 1900. To konferenco je otvoril londonski delavec W. C. Steadmann, ki je izjavil: sem eden onih delavcev-trade-unionistov, ki so verovali, da morejo svoje stanje zboljšati le s pomočjo strokovnih organizacij, ali sedaj po skušnjah in hudih bojih sem prepričan, da sem bil v zmoti, in da imajo prav voditelji, ki trde, da je prepotrebna politična moč, če hočemo doseči pravih uspehov. Na konferenci so se pokazale tri smeri. Prva je zastopala stališče, da morejo biti delavski zastopniki v parlamentu vsi, »ki simpatizirajo s težujami in zahtevami delavskega gibanja«; — druga zasledujoč strogo čisto delavsko politiko je zahtevala, da se omeje delavske candidature v parlament le na osebe, ki pripadajo organizacijam, ki so v pripravljenem odboru zastopane; tretja pa je stala na tem, da morejo kandidirati le socialni demokratje, ki so pripadniki razrednega boja in kolektivnega lastništva proizvodjalnih sredstev. Zmagala je druga smer, ki so jo zagovarjali Juri Barnes, Pete Curzon, J. Sexton in Keir Hardie. — Na ti konferenci se je ustanovila delavska stranka s tem, da je izvolila Labour Representation Committee, v koji je prišlo sedem strokovničarjev (tradeunionistov), po dva člana Socialno demokratične federacije (SDF) in Neodvisne delavske stranke (ILP) ter eden od stranke Fabijancev (FS). Za tajnika je bil izvoljen James Ramsay Macdonald. Za člane se je priglasilo 375.931 tradeunionistov in socialistov, med katerimi je bilo 13.000 pristašev ILP, 9000 SDF in 861 Fabijancev.

O republikanizmu delavske stranke piše Koudelka v tej knjigi:

Delavska stranka je imela že svoje zastopnike v vladi Njegovega Veličanstva; njeni in seve najodličnejši vodje

tradeunionizma — Clynes, Henderson in Thomas — imajo naslove »tajnih svetnikov Nj. Vel.« — Right Honourable. Med škotskim delavstvom pa se občuti v zadnjem času neka nevolja proti stikom poslancev in voditeljev stranke s kraljevskim dvorom.

Delavska stranka je začela reševati vprašanje razmerja do monarhije in dinastije na svojem zboru l. 1923. Organizaciji Stockton in Thornaly sta zahtevali razjašnjenja razmerja med kraljevsko rodbino in britansko ustavo. K resoluciji je govoril šefuradnik »Daily Herald« posl. Jurij Lansbury. Rekel je med drugim:

»Sem republikanec in sem vedno nastopal za republikanstvo. V izvrševalnem odboru pa smo zelo različnih mnenj o tem. Pa, čemu pa naj nas republikanstvo meša in moti? Saj ni to načelno vprašanje. Samo se bo rešilo. Včasih sem mislil, da sta povzročila siromaštvo monarhija in plemstvo. Morris in Hyndmann (Odlična prvaka-socialista. Op. ur.) pa sta me naučila, da je tega vzrok kapitalistični sistem. Sedel sem za mizo s princem, ko sem bil še član socialno demokratične federacije. Bil sem na kosilu pri kraljici. Bil sem skupaj z dvema princezinjama na nogometni tekmi. Verujte mi, da sta prav takšni kot vsaka druga gospodična. Govori kot vi govorite, le malo slabše, sicer pa delajo to kot vsak drug. Ko uspemo v socialni revoluciji, homo že vedeli, kaj naj se zgodi s kralji, predsedniki in komurkoli. Danes vsak član delavske stranke — pa če je komunist, socialist ali tradeunionist — priseže kot poslanec, da bo ščitil ustavo. Mogoče bo tudi enega dne uzakonjeno, da ne želite več ne kralja in ne kraljice.«

Kongres se je glasno smejal izvajanjem enega največjih boljševikov in odobril njegovo stališče.

V Angliji je kraljevska moč ločena od politične moči. Kraljevska dinastija

je le del ustavnega ustroja, ki naj reprezentira enotnost Zedinjenega kraljestva in državno moč. Britanski narod niti ne občuti več dinastije, ki se poteguje za

njegove simpatije le na polju človečanske in filantropične skrbi. In britanska delavska stranka je politična sinteza tega in monarhistično čutečega ljudstva.

HISTORICUS:

Pred tridesetimi leti.

IV.

Umevno je samoobsebi, da je bilo vsako delo za organiziranje slovenskih delavcev zelo težavno. Jos. Gostinčar pravilno konstatira v svojih »Spominih« (glej »Pod lipo« str. 108), da je bila izobrazba delavstva minimalna. In z neizobraženimi delavci voditi boje proti pretkanim kapitalistom?! Najprej je treba neizobraženemu dopovedati: kaj je organizacija — potem ga je navaditi na društveno življenje, potem na čitanje časopisov in knjig (če ne zna, ga v analfabetskem tečaju navaditi čitanja!). Zato je bilo postopanje pač tako: najprej izobraževalna društva, potem po desetletnem delu, strokovne organizacije in politična društva oz. krajev. organizacije; ko so se te utrdile v delavčevi duši, se je delo zopet delilo: poleg obstoječih političnih, strokovnih in gospodarskih organizacij vznikale so čisto kulturne: Vzajemnost v Ljubljani, za njo Svoboda — v Trstu Ljudski oder, v Idriji »Veda«, v Nabrežini »Javna knjižnica« itd. Naloga teh je že bila vse drugačna od one »delavskih izobraževalnih društev«. Prva so prikupljala delavce radi organizacije, ki jim naj da prve nauke, druge pa vodijo delavčev razum k daljni izobrazbi.

Skoro trideset let je trajalo od ustanovitve »Delavskega izobraževalnega društva v Ljubljani« do — »Vzajemnosti« oz. »Svobode«, ki je že začela izdajati svojo kulturno revijo »Svoboda«, pozneje »Kres«. Dolga, težavna pot! Rezultati pa so jasni.

*

In politično delo! Na tisoče shodov ob najrazličnejših prilikah — ob občinskih, deželnozborskih in državnozborskih volitvah, na dan prvega maja, ob časih raznih manifestacij (za reformo volilne pravice) in demonstracij (proti draginji, carinskim tarifom, proti novim davščinam itd.)! Celo v katoliško narod-

ni stranki je, kakor smo že konstatirali na temelju Zillerjevih »Spominov« (glej »Pod lipo« str. 109) je prevladoval nazor: »kaj je treba vlačiti delavcev skup, da imamo le kmete« — ali mlada, od narodnjakov, kapitalistov in klerikalcev obsodena socialna demokracija jih je vlačila skup, in jim na shodih razjašnjevala položaj ter jim razbistrowala pojme. »Uspehov« sicer ni mogla imeti v obliki kakih poslanskih mandatov, ker so v delavskih okrajih pač zveržili volilni okraj tako, da so kmetje bili v večini in kmetje so vsled svoje konservativnosti bili vedno proti socialni demokraciji. Številčni uspehi so bili; od leta do leta jih je bilo več, ki so se glasili javno med socialne demokrate. V občinah so se rezultati bolj jasno pokazovali; delavska Idrija je imela dolgo let delavca-socialista za župana!

Kaj vse so morali pretrpeti sodrugogovorniki, agitatorji in organizatorji, o tem pričajo vsi objavljeni »spomini« na mlada leta bojev in dela za stranko. Da niso klonili duhom in da so slej kot prej ostali trdni v delu in veri za socializem skoro vsi starejši, iz dob dela in trpljenja — to je seve tudi velik »rezultat« dela prvih bojevnikov.

Kako so n. pr. katoliški klerikalci delovali že proti našim sodrugom pred 30 leti in še pozneje — naj naznačim le trditve poznejšega krškega škofa dr. Antona Mahničarja, ki je l. 1894 zapisal čisto resno v »Rimskem Katoliku« v članku »Bodočnost republikanska«: »V Nemčiji se čudovito ojačuje in širi socialni demokratizem, ki žuga v malo desetletjih monarhijo spodplaviti... Konečna smotrena najnovejša soc. dem. revolucija namerja zrušiti cerkev in državo...«

*

Ogromno delo z uspešnimi rezultati je pa izvršila slovenska socialna demokracija na gospodarsko-strokovnem polju. Prva je začela organi-

zirati delavce v strokovne organizacije, ki so izbojevale prej zaničevanemu in silno izkoriščenemu delavcu človeka pristojno stališče. Najstarejša strokovna organizacija je pač »Društvo tiskarjev na Kranjskem«, ki je bilo ustanovljeno l. 1867, in ki je bilo v jedru vedno najbližje socialni demokraciji. Tiskarji: Pavliček, Mlinar, Planinc, Tutta itd. so bili vedno v prvih vrstah soc. dem. delavskega gibanja.

Iz zgodovine rudarske organizacije (glej: Miha Čobal »Strokovna organizacija rudarjev na Slovenskem«. »Naši Zapiski« l. 1911; M. Čobal: »Pogled v preteklost rudarske organizacije«. »Družinski koledar« za l. 1913) je videti jasno, da so edini socialni demokratje vršili vzgojno in izobraževalno delo in bili vse gospodarske boje za boljši obstoj med rudarji na Slovenskem. Sprva je socialna demokracija na Slovenskem bila doma izključno med rudarji, železničarji in peki. Pogled na postanek in razvoj železničarske organizacije v naših krajih (glej J. Kopač: »Strokovna organizacija železničarjev.« »Naši Zapiski« l. 1911) in pa na ustanovitev pekovske organizacije (glej Jaka Škerbec: »Strokovna organizacija pekovskih pomočnikov na Slovenskem.« »Družinski koledar« za l. 1913; isti: »Strokovna organizacija pekovskih pomočnikov v južnih pokrajinah.« »Naši Zapiski« za l. 1911) nam pove kako važno in uspešno delo so vršili socialni demokratje za povzdigo delavca teh strok kot človeka... Zgodovina kamnarske stroke (glej Josip Marica: »Organizacija delavcev s kamnom«. »Naši Zapiski« št. 12 za l. 1913; št. 1, 2, 5, 6 za l. 1914) je zopet dokaz dela z rezultati, ki človeku morajo imponirati. Isto velja za zidarstvo stroko (glej Jos. Petejan: »Razvoj organizacije zidarjev na jugu«. »Naši Zapiski« št. 5, 6, za l. 1913). Organizacije kovinarjev, krojačev, čevljarjev, tesarjev, krovcev, natakharjev, knjigovezov, pečarjev, brivcev itd. so dokaz, da so sledbeniki Železnikarja in sodrugov delovali z vso vnemo in z uspehom.

Kršč. socialisti so pač škodovali, kjer so mogli. V Nabrežini je n. pr. kurat Čargo napravil zvezo s podietniki in ustanovil katoliško klesarsko društvo, v katero so silili gospodarji delavce na vso moč. Vendar krščanski socialisti niso dosegli na strokovnem polju nikakšnih večjih uspehov. Iz »Protokola« o I. kongre-

su kršč. strokovnih organizacij l. 1909 smo posneli, da so imeli kršč. socialisti na Slovenskem takrat 2846 članov, seve več kot polovico le na papirju. V istem času je štela Zveza delavskih organizacij za Kranjsko, Štajersko in Primorje samo na Kranjskem nad 4000 članov, v ostalih okrajih pa nad 8000. (Glej »Naši Zapiski« str. 90, 91. L. 1909.) V l. 1906 (glej: die Gewerkschaft od 25. jan. 1907) je poročalo jugosl. strokovno tajništvo v Trstu, da je organiziranih v Trstu slov. delavcev 2478, na Goriškem 1053, na Kranjskem 2291, na Slov. Štajerskem 1261; Koroška tajništvu ni podpadala.

Iz brošur »Radnički sindikalni pokret« (Beograd, 1924) in »Strokovne organizacije GRSJ.« (Ljubljana, 1924) pa se razvidi stanje strokovnih organizacij po vojni.

Rezultati so razvidni!

*

Zadružno - gospodarske organizacije slovenskega delavstva (glej »Zadružni koledar« za l. 1924) so tudi nad vse jasno dokazale, da je seme, ki so ga zasejali socialni demokratje od Železnikarja in Grabljeviča dalje, obrodilo obilo sadu. Nad 20.000 družin je danes včlanjenih v zadrugah, ki jih združuje »Zveza gospodarskih organizacij« v Ljubljani. Listi »Konzument«, »Produkcija« in »Pod lipo« — so glasila tega združništva!

V.

Če presojamo rezultate dela socialne demokracije od l. 1890 do danes, moramo reči, da je izvršila kljub strašnemu nasprotstvu s strani klerikalnih in krščansko-socialnih organizacij in kljub neprijetnemu nagajanju raznih »NDO« od Mandičevih do Žerjavovih za slovensko delavstvo ogromno delo. Iz »strašne teme« v kateri je slovenski delavec živel življenje sužnja, do danes: od 14—16—18 urnega delavnika do 8-urnega — od zaničevanega proletarca — od neukega in boječega se dninarja do zavednega moža — to je delo tridesetih let, ki ga je izvršila socialna demokracija. Razume se, da bi izvršila še vse več in še vse uspešnejše, če ne bi proti nji bilo skoro vse: od »narodnjaka« do »klerikalca«. Biti socialist v tej dobi do svetovne vojne, bila je v naših krajih k o r a j ž a ! Sorazmerno je zato bilo malo slovenskih sociali-

stov, ali bili so celi možje, ki so dokazali s svojim delom: da so delali iz polnega prepričanja in iz srčne in duševne potrebe.

Po vojni je »socialist« prišel v modo, ali ker večina teh, ki so se priglasili, še ni bila utrjena v ideji, marveč le napojena s srdom proti krivični človeški družbi, je seve naval radikalnega komu-

nizma imel lahko delo: zgrabil je mlada, neutrjena srca in jih odnesel v vrtinec s seboj. Ni pa to neuspeh socialne demokracije, kajti kakor so se k »zmernim« v l. 1880—1888 vrnili nazaj »radikalni« — tako bo tudi sedaj. Vsakdanje delo in boji proti kapitalizmu bodo v dogledni dobi rodili — zopet enotno fronto proletarijata.

ČULKOVSKI:

Sanje.

Znajdem se na širokem, z veličastnimi zgradbami obdanem trgu. Presenečen se čudim od kot naenkrat vse to basnoslovno, bleščeče bogastvo; ti velikanski templji, ti orjaški a vendar tako nežno-lahkotni stebri, nedosegljivi spomeniki, tam na desno one, z ženijalno dovršenostjo izpeljane terase, bleščeče se na solncu od pozlatine in belega mramorja, s prekrasno palačo na vrhu, kakor lik iz pravljice. — Ni li to Nerónova »zlata hiša«? In tista čudovitogibna stavba, ki se boči tamle preko ceste, ni li to Titov slavlolok? — Je li to zlovesča »fata morgana« ali se pa nahajam v resnici v sredini starega Rima, na veličastnem forumu?

Toda o tem nisem imel časa razmišljati; silen val nepregledne množice ljudi me je pogoltnil in besno tiral s seboj. Tam proti slavloloku se počasi pomika na solncu se lesketajoča masa podobna valu goreče lave polzeče po pobočju vulkana. Pri natančnejšem opazovanju razločim brezštevilo bleščečih se čelad vojnika. Gromoglasni »vivat« in mahanje tisočernih rok obrne mojo pozornost na eno izmed teras »zlate palače«.

Ta »vivat cezar«, od katerega se je tresel nebesni svod in ki se je razlegal tja do mrtve rimske Kampanje in do bregov Tirenskega morja, je veljal človeku, ki se je s številnim spremstvom pojavil na terasi. Ognjen v belo tuniko, obšito z briljantnimi zvezdami je držal v roki zlato tiro ter zdaj pa zdaj malomarno prebiral z debelimi prsti srebne strune. Tolstvo glavo je imel ovenčano z lovorjevim vencem in drobne njegove oči so nemirno begale pod navisevšimi, golimi obrvmi. Koti njegovih ustnic so bili povešeni kakor pri razvajanem otroku,

kadar se kuja in ves njegov zabuhel in masten obraz je izražal pohotno prenasičenje.

Njegovo spremstvo, sestojee iz prešernih žensk in lenjivih mladih moških, se je brez spoštljivosti gnetlo krog njega, ki se je med tem naslonil na bela in mehka ramena bajnokrasne ženske in opustil eno roko na glavo pred njim čepečega dečka in zaril svoje prste v njegove, mehke in temne kodre.

Med tem je pa prihajal val bleščečih čelad vedno bližje; že sem lahko razločeval posamezne obraze. Prvi so jezdili reditelji, ki so razganjali ljudstvo in delali pot sprevodu, za njimi glasniki, ki so izklicovali zmagalčevo ime, kateri je na ta slovesen način praznoval svoj vhod v metropolo tedanjega sveta. Za njimi so šli trobentači, za temi oddelek vojščakov in tu, glej, — množica je stopila na prste, iztegnila vratove in odprla usta v radovednem pričakovanju; mmo korakajo nosači raznovrstnih trofej in naplenjenih dragocenosti ter škripljejo vozovi, težko naloženi s plenom. Mahoma postane tolpa razburjena, čuje se zamolkel šum odobritelnega mrmranja; v sprevodu se pojavijo, pomikajoč se s trudnimi koraki naprej, bosi, napol goli in s povešenimi glavami vjetniki, neznanega barskega plemena, tam nekje izza severovzhodnih mej ogromne rimske države. Za ponosnimi, modrookimi mladeniči, katerim tudi njih kruta usoda ni mogla izbrisati neukrotene srčnosti, izražajoče se v njihovih izzivalnih pogledih, so stopale neobičajne krasotice, podobne bolj utrujenim amaconkam kakor pa potrjim vjetočmi zakrivale pred kritičnimi pogledi razvajanopohotnih Rimljanov svoje razgaljene ude z valovjem svojih bujnih las.

mora vsakokrat, če se več ali manj moči potrebuje isto z roko odpreti ali zapreti, oziroma da vsako spremembo moči regulira zato k turbini priključeni regulator. Z regulacijo se po potrebi premika regulacijski obroč, kateri, kakor sem že

zgoraj omenil, zapira ali odpira vodilne lopate.

To so poglavitni deli vsake »Francis«-turbine. Kako so ti deli pri posameznih vrstah turbin razvrščeni, bomo pa videli v prihodnjih odstavkih.

LISTEK

Ivan Celarec (r. 1873, umrl 1924), kurjač tobačne tovarne, je umrl dne 14. avg. t. l. vsled opeklin, ki jih je zadobil pri svojem delu v tobačni tovarni ljubljanski. Ivan Celarec je bil sicer priprost delavec, ali bil je mož bistrega razuma, trezne prevdarnosti ter silne delavnosti. Zlasti je bil velik propagator zadrugne ideje. Bil je soustanovitelj »Konzumnega društva za Ljubljano in okolico« (glej: Jubilej dela, str. 4) in skoro ves čas od ustanovitve do smrti član nadzornega odbora; in ne samo po imenu, ampak v dejanju kot mož, ki se polno zaveda svoje naloge. Bil je soustanovitelj »Produkcije«, soustanovitelj »Delavskega Doma« na Viču; član »Splošnega kreditnega društva«; med ustanovniki »Zadrugne banke« je seve bil ranjki Celarec z vso svojo žilavo pridnostjo. Sodeloval je pri ustanovitvi Ljubljanske delavske pekarnice. Imel je sicer veliko družino (pet otrok!); s svojo in ženino pridnostjo ter štedljivostjo si je zgradil v Rožni Dolini malo hišico, samo, »da bo v svojem in neodvisen...« Bil je politično organiziran socialist ter seve član svoje strokovne in izobraževalne organizacije. Pogreb je bil dokaz simpatij, ki jih je užival pokojnik. Na grobu mu je govoril v slovo tajnik »Zveze gospodarskih zadrug« Rudolf Golouh.

H—s.

»Idejni predhodniki socializma in komunizma.« Pod tem naslovom izide prvi zvezek »Socialno-kulturne knjižnice«, ki jo prične izdajati Zadrugna založba v Ljubljani. Zvezek bo obsegal deset pol osmerke. Cena bo navadni ljudski izdaji 20 Din, na boljšem papirju pa 25 Din. Kdor naroči predno knjigo izide, dobi 10% popusta. Naroča se: »Zadrugna založba v Ljubljani«, Aleksandrova c. 4. — Socialno-kulturna knjižnica si je nadela nalogo seznaniti slovenski svet z zgodovino, bistvom in razvojem idej, ki usodepolno vplivajo na razvoj človeške družbe. »Idejni predhodniki« so početek.

»Zveza gospodarskih zadrug« v Ljubljani in kulturno delo. — Obveščeni smo, da priredi v zimskem obdobju 1924/25 Zveza gospodarskih zadrug večji cikel (12) predavanj o pomenu in razvoju zadrugništva. Vendar se giblje!

»Pod lipo«. Dolžnost vsakega zavednega zadrugarja je, da širi mesečnik »Pod lipo«. Vsak dosedanj »Podlipar« naj pridobi še enega naročnika, s čimur se bo v l. 1925 lahko obseg mesečnika povečal, kar želi zlasti uredništvo.

Zadrugni koledar za l. 1925 se nahaja tudi v tisku z zelo zanimivo vsebino. Naročila je pošiljati na Zadrugno založbo v Ljubljani, Aleksandrova c. 4. »Zadrugni koledar za l. 1924« je izšel v ogromni nakladi in je — izvzemši 50 izvodov — ves pošel.

»Konzument«, glasilo konzumnih društev, je s prvo številko IV. letnika prav praktično razporedil vsebino. Po poučnih in agitatoričnih člankih so oddelki: Produkcija; Izobrazba; Zadrugna propaganda; Demarništvo; Zmeh iz zadrugnega udejstvovanja; Zgodovina; Poročila konzumnih društev. — Člani konzumnih društev, zanimajte se za svoj list! Dobite ga v svojih društvih. Naroča pa se v Ljubljani, pri Zadrugni založbi.

»Meja«, list za poljoprivredu, industriju i trgovinu v Zagrebu, prinaša v št. 14, 15 in 16 zelo lepo razpravo o zadrugstvu od prof. F. Hadjaka. — »Meja« se tudi inače odlikuje z lepim izborom člankov in razprav. Naroča se: Zagreb, Studnička broj 9.

»Pravo Naroda«, časopis socialistične stranke Jugoslavije, ki izhaja v Šidu (Srem) pod uredništvom Vitomira Korača, ponatiskuje v številki od 15. avg. razpravo »Korak dalje« iz platnic 7. št. »Pod lipo« pod naslovom »Žena Ministar«.

Ameriški »Proletarec« je v št. 884 ponatisnil povest Maksima Gorkoga: »Pred obličjem življenja« v Čulkovskega prevodu.

Vestnik Mednarodne Olympiade Dela. Prejeli smo 1. številko Vestnika Medu. Olympiade Dela, ki se bo vršila v juliju 1925 v Frankfurtu o/M. Vestnik je pisan v nemškem, francoskem, češkem in finski jeziku ter je bogato ilustriran. Prinaša v vsakem jeziku po tri članke ter slike iz vseh mogočih prireditev del. telovadcev in športnikov. Praga, Frankfurt o/M., Berlin, Helsingfors, Lipsko, Libava, Beljak in Bruck n/M. so zastopani. Posamezna številka stane Kč 2.— in se more naročiti v Upravi Zveze Del. tel. enot čl. v Pragi II., Hybernska ul. č. 7. Priporočamo.

Last in založba »Zadrugne založbe« v Ljubljani. — Odgovorni urednik Štefan Dražil.

Tisk J. Blasnikovih nasl. v Ljubljani.

Valuta Nemčije in drugih valutno slabih držav, se bo dvignila ter končno ustalila na neki normalni višini. Iz tega pa mora neizbežno slediti konsolidacija celokupnega evropskega gospodarstva, večji razvoj industrije in poljedelstva ter v zvezi s tem splošno normaliziranje političnih borb, s popolnim krahom vseh nasilnih metod in diktatorskih sistemov vladanja.

In evo: vso to veliko delo se je posrečilo vladama angleškega sodruga Macdonalda in zastopnika levičarske Francije Herriota. Na londonski konferenci so zmagala načela socialistične demokracije, je zmagalo socialistično gledanje na mednarodne probleme. Le Macdonaldu in Herriotu je bilo mogoče povrniti Evropi mir, ker ju niso vodile pri tem delu imperijalistične težnje, marveč zdrav razum in socialistično pojmovanje povojnega problema in mednarodnih odnosov.

Ali se motimo, če z ozirom na vse to trdimo, da se bo položaj socializmu v Evropi okrepil? Da je doba razpadanja in razkolov za nami, da se mora sedaj socializem zopet dvigniti, jačji in izkušenejši nego je bil koj po vojni?

Ne motimo se. Londonska konferenca je začetek nove dobe tudi v pogledu socialističnega zmagovanja in napredovanja. Javno življenje Evrope se bo odslej razvijalo v novem ritmu, v ritmu gospodarske obnove in pozitivnega socialnega dela. In proletarijat bo konč-

no zmagal. Zasluga za to gre Herriotu in Macdonaldu, gre prosvitljenim, socialno in politično uvidevnim delavskim masam Francije in Anglije, ki so omogočile ta prvi veliki uspeh zunanje politike socializma.

Začenja se nova doba. Kako smo delavci in zadrugarji Slovenije nanjo pripravljeni? Sodeč po zunanosti našega delavskega pokreta skoro nikakor, sodeč po notranjem razpoloženju naših razredno zavednih delavcev, ki niso slepi za vse, kár se na svetu pod pritiskom novih ljudi in obnovljenih pokretov prenavlja in preobrazuje, vsaj toliko, da moremo reči: le hitrega in pozitivnega dela je treba v smeri res socialistične vzgoje in pozitivnega snovanja, da bomo kos svojim nalogam, ko nas bo ritem novega življenja prisilil, da preokrenemo tudi obraz naše države, v kateri smo bili dosti zanemarjeni in zapostavljeni!

Te nove naloge pa ne bodo samo politične, marveč zlasti gospodarske. To se pravi, da bo po naših pojmih v tem obnovljenem gospodarskem življenju moralo igrati odločilno vlogo delavsko združništvo. Ali se tega vsi dosti zavedamo? Začeto združno delo bomo vsekakor nadaljevali v vseh smereh, mirno, sistematično; v zavesti, da bodo vsi ti združni organizmi, vzporedno z ostalimi delavskimi organizacijami, prav služili v tej novi dobi pozitivnega socialističnega udejstvovanja. Zato: Kdor je dobre volje, naj pomaga.

To je po londonski konferenci naš skromni kredo.

Naročnikom! Poslednji številki (8.) smo priložili pošto položnico, ki so se je nekateri res poslužili in poslali **naročnino**. Mnogim pa ta opomin ni zadoščal.

Prosimo tedaj: kdor je še v zaostanku, plačaj. Uprava mora redno plačati ti-skarno, pošto in vse drugo!!!

Uprava.

Konsumno društvo za Slovenijo

Poštni predal št. 72
Pošt. ček. rač. 10.523

Ljubljana

Telef. inter. št. 178
Brz. „Kodes“ Ljubljana

Osrednja pisarna in skladišče:

Ljubljana VII, Žibertova ulica št. 269.

Podružnice:

Okrožje Ljubljana:

Ljubljana: Kolodvorska cesta 56, Sodna ulica 4, Bohoričeva ulica 12, Krakovski nasip 10 in Tržaška cesta 207, Borovnica, Litija, Tržič, Sv. Ana pri Tržiču, Križe pri Tržiču.

Okrožje Jesenice:

Radovljica, Gorje, Koroška Bela, Sava, Jesenice, Mojstrana, Kranjska Gora.

Okrožje Celje:

Celje, Ljubno, Šoštanj, Rogatec, Radeče, Poljčane, Pragersko, Ptuj.

Okrožje Maribor:

Maribor, Tezno, Fala, Muta, Ribnica na Pohorju, Sv. Lovrenc na Pohorju.

Okrožje Prevalje.

Prevalje, Guštanj, Leše, Mežica, Črna I., Črna II.

Gostilne:

Tržič „Del. Dom“, Maribor „Ljudski dom“, Sava „pri Jeleni“.

Blaga prodali v preteklem letu za 40 mil. Din.

Prodaja se le članom. Pristopnina 2.50 Din. — Član društva postane lahko vsak. — Delež 300 Din.

Hranilni oddelek

sprejema in obrestuje hranilne vloge

vedno po najvišji obrestni meri.

Denar zamorete vlagati direktno v centralo po pošt. položnicah, ki Vam jih dajo na razpolago vse prodajalne, ali pa osebno v vsaki posamezni prodajalni.